

Asia: Lausuntopyyntö näkökulmista taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeiden toimeenpanoksi**Viite: OPH-858-2025**

Lausunto on annettu Lausuntopalvelussa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=6f76f812-f046-4aa9-96c6-d3a3d1b21887>**1. Lausunto muistiosta ja yleisiä näkökulmia taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeiden toimeenpanosta**

Noin puolet yliopistojen uusista opiskelijoista valitaan ylioppilastutkinnon perusteella todistusvalinnalla, jota yliopistoissa kehitettiin voimakkaasti lukuvuonna 2022-2023, ja jonka uudet pisteytykset tulevat voimaan vuoden 2026 opiskelijavalinnasta lähtien. Todistusvalinta - ja siten ylioppilastutkinto - koskee kaikkia yliopistoja (pl. Maanpuolustuskorkeakoulu ja Taideyliopisto), joten yliopistojen näkökulmasta olisi ollut toivottavaa, että lausuntopyyntö olisi lähetetty kaikille yliopistoille.

Yliopistojen todistusvalinnan pisteytyksen kehittämistä ohjasi kolme tärkeää periaatetta: 1) lukiolaisen ei tarvitse tietää lukio-opintojen alussa, mihin hän hakee lukion jälkeen opiskelemaan, 2) lukiolaisen oman kiinnostuksen tulee ohjata lukioaikaisia valintoja, ja 3) hakijan tulee saada pisteitä kaikista pakollisena kirjoittamista aineista. Jotta näitä periaatteita voidaan noudattaa myös vuodesta 2030 lähtien, kun uusia taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeita suorittaneet hakijat ensimmäisen kerran hakevat yliopistoon, uusien ylioppilaskokeiden tulee yliopistojen näkökulmasta olla sellaiset, että ne on mahdollista huomioida kaikkien koulutusalojen todistusvalinnassa. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeissa tulisi näin ollen mitata kattavasti myös sellaisia geneerisiä valmiuksia, joita kaikkien kolmen oppiaineen opetus suunnitelmissa mainitaan ja samalla liitetään yleisiin jatko-opinto- ja työelämävalmiuksiin. Yliopistoilla on lisäksi koulutusaloja, joilla taito- ja taideaineiden kokeita olisi mahdollista painottaa useimpia muita ylioppilaskokeita enemmän, mikäli niiden voidaan katsoa mittaavan näiden koulutusalojen korkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia riittävällä tavalla.

Yliopistojen näkökulmasta koulutuksellisen tasa-arvon toteutuminen on ensiarvoisen tärkeää, ja se on ollut myös keskeisenä tavoitteena viime vuosien yliopistojen opiskelijavalintojen uudistuksissa. Ylioppilaskirjoitusten suoritushallittavuuden ja menestymismahdollisuuksien tulee olla aidosti tasapuoliset riippumatta siitä, missä päin Suomea ja millaisessa lukiossa kokelas on opintonsa tehnyt tai millainen on tämän harrastuneisuus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että valmistavan näytön käytettävissä olevien välineiden ja materiaalien sekä työskentelymahdollisuuksien tulee olla mahdollisimman samanlaiset kaikille hakijoille. Omien välineiden ja materiaalien käyttö loisi

mahdollisesti epätasa-arvoisen tilanteen, sillä kaikilla kokelailla ei ole samanlaisia taloudellisia edellytyksiä hankkia huipputason välineitä.

Lisäksi taito- ja taideaineiden pakollisten opintojaksojen opetuksen tulee olla sisällöiltään yhdenmukainen niin, että kaikki hakijat ovat suorittaneet samansisältöiset opintojaksot, joiden perusteella kokeet on laadittu. On pidettävä huolta tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen oppimispolun toteutumisesta suomen-, ruotsin-, ja muunkielisessä opetuksessa. Jotta ylioppilaskokeita voidaan käyttää yliopistojen opiskelijavalinnassa, arvioinnin tulee olla yhtä yhdenmukaista kuin muissakin ylioppilaskokeissa, myös valmistavan näytön osalta, mikäli se arvioidaan.

2. Näkökulmia kuvataiteen ylioppilaskokeiden toimeenpanosta

Kuvataiteen pakollisten opintojaksojen sisältöjen ja oppimateriaalien tulee olla yhtenäiset, jotta ne tukevat valmistautumista ylioppilaskirjoituksiin. Jos kuvataiteen valmistava näyttö pisteytetään, tulee sen arvostelun olla kansallisesti yhdenmukainen. Välineiden, materiaalien ja tarkoituksenmukaisen tilan tulisi olla mahdollisimman yhtenäiset, jotta kaikilla kokelailla on aidosti tasavertaiset mahdollisuudet menestyä valmistavassa näytössä. Ratkaisu, jossa kuvailmaisua ja siihen sisältyvän tiedon tuottamista arvosteltaisiin selkeästi omana koesuorituksen osanaan, on kannatettava.

On ensiarvoisen tärkeää, että koejärjestelmä kehitetään tukemaan kuvataiteen tehtävien monimuotoisuutta. Kokeen digitaalisessa osiossa huomion tulee kiinnittyä tekijyyteen ja taiteellisen oppimisprosessin mukana kehittyneeseen osaamiseen.

3. Näkökulmia liikunnan ylioppilaskokeiden toimeenpanosta

Yliopistojen näkökulmasta, lajikeskeisyyden sijaan, keskittyminen geneeristen taitojen mittaamiseen niin, ettei valmistava näyttö korosta liikaa fyysisiä ominaisuuksia on erittäin hyvä, sillä keskittyminen lukion opetussuunnitelman perusteiden liikunnan oppimäärän tavoitteisiin antaa tasavertaisimman lähtökohdan ylioppilaskokeelle. Toteutuksessa on kiinnitettävä huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseen valmistavassa näytössä. Kannatamme sitä, että käytettävät välineet ovat tasavertaisia eli kaikista lukioista löytyviä liikunnanopetuksen perusvälineitä.

Liikuntatiede on monitieteinen tiedonala ja monipuoliset ylioppilaskoeeksymykset ja tehtävätyypit ovat mahdollisia digitaalisessa kokeessa. Liikunnan pakollisten opintojaksojen sisältöjen sekä oppimateriaalien tulee olla yhdenmukaiset ja kirjallisten materiaalien tulee tukea valmistautumista liikunnan ylioppilaskokeen digitaaliseen kokeeseen.

4. Näkökulmia musiikin ylioppilaskokeiden toimeenpanosta

Riippumatta siitä, missä kokelas suorittaa ylioppilaskokeensa valmistavan näytön, olosuhteiden ja välineiden tulee olla yhteismitalliset. Lukion oppimateriaalien tulee olla yhdenmukaiset niin, että ne aidosti tukevat valmistautumista ylioppilaskirjoituksiin.

Eriyistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että kaikkien kokelaiden musiikilliset suoritukset arvioidaan yhdenmukaisesti ja objektiivisesti riippumatta siitä, missä kokelas suorittaa valmistavan näytön. Valmistavan näytön ei tarvitse olla julkinen tilaisuus, eikä mallia tarvitse hakea matineakäytännöistä. Esiintymistaito ei sinänsä ole lukion musiikin pakollisten

opintojen tavoite. Musiikin luova tuottaminen on syytä pitää esillä arviointikriteereitä mietittäessä, mutta luovuutta voi toki osoittaa myös aiemmin sävelletyn teoksen tulkinnalla. Näyttö voi sisältää yhteismusisointia, mutta tällöin on varmistettava se, että vain kokelaan osuus arvioidaan. Näytössä ei tulisi mitata harrastuneisuutta, eikä se saisi rajoittua liikaa tekniseen osaamiseen, vaan sen tulisi mitata laaja-alaista osaamista opetussuunnitelman mukaisesti. Näytön suorittaminen digitaalisilla instrumenteilla tulisi olla mahdollista.

Musiikillisten elementtien sisällyttäminen digikokeeseen on kannatettava ajatus, mutta kokeessa tulee huomioida, että kokelailla voi olla hyvin erilaisia musiikillisia taustoja ja tehtävien ei tulisi olla kulttuurilliseen taustaan sidottuja.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja